

projectbeschrijving voor de leerkracht

PROJECT BRIEFVERHALEN

Leerlijn Theater | Thema Verhalen | Groep 5&6 | juni 2018

Klaar voor de start?

- ✓ Gebruik de digitale versie van dit project.
- ✓ Download dit document op je computer voor het beste gebruik.
- ✓ We gaan ervan uit dat je kennis hebt van de [opzet van COH](#).
- ✓ Vraag bij de voorbereiding zo nodig hulp aan je interne cultuurcoördinator of je cultuurcoach (laat je informeren over de scholingsmogelijkheden).
- ✓ Bereid het project bij voorkeur samen met je collega's voor (vergeet de vakleerkrachten niet).
- ✓ Een bezoek aan een voorstelling, tentoonstelling of vaste collectie in een Haagse culturele instelling is van grote meerwaarde. Zie [CultuurSchakel](#) voor het actuele aanbod.
- ✓ Nodig als dat lukt een kunstenaar uit die betrokken wordt bij de uitvoering van het project. Zie [CultuurSchakel](#).
- ✓ Bedenk van tevoren bij welke onderdelen je ouders kunt inschakelen.
- ✓ Je mag het project 'op maat maken', mits je de fasen van het creatieve proces blijft doorlopen.
- ✓ Trek voor het hele project zes tot acht lesmomenten van 45 minuten uit.
- ✓ Kijk ook even op de [Facebookpagina](#) van Cultuuronderwijs op zijn Haags voor meer informatie en het gebruikersplatform.

Inhoudsopgave

1. Informatie.....	1
2. Introductie.....	3
3. Oriëntatie.....	4
4. Opdracht: Ik schrijf je.....	6
5. Opdracht: Voordrachtskunst.....	9
6. Opdracht: Brievenodyssee.....	13

1. Informatie

Lees ter voorbereiding van de COH-lessen onderstaande informatie over de invulling en het doel van het project en manieren om het project te promoten. Ook zijn hieronder de algemene benodigdheden en de begrippenlijst opgenomen.

Wat doen de leerlingen in dit project?

Brieven en berichten vormen de leidraad in dit project. Er zijn vele verhalen, boeken en avonturen die hier op gebaseerd zijn. Vroeger was de brief een belangrijke manier van communicatie. De leerlingen maken kennis met verschillende soorten brieven en onderzoeken de mogelijkheden om er theater mee te maken en verhalen over te verzinnen.

In de eerste deelopdracht verzinnen de leerlingen zelf berichten of brieven die een aanleiding zouden kunnen zijn voor de start van een avontuur.

In tijden dat nog niet iedereen kon lezen, werden berichten en verhalen voorgedragen. In deelopdracht 2, wordt onderzocht op welke manieren dat gedaan werd en waarom. De leerlingen oefenen zelf het voordragen. Het boek Dissus wordt gebruikt als inspiratiebron en is een opstap naar deelopdracht 3. Hierin wordt toegewerkt naar een presentatie met als uitgangspunt de verhalen van de Odyssee. De opbrengsten uit alle deelopdrachten worden hierin verwerkt.

Waarom dit project?

In dit project leren de leerlingen dat verhalen overal om hen heen zijn. En dat zelfs een kort bericht de basis kan zijn voor eigen verhalen en de uiting van deze verhalen in spel. Verder doen zij kennis op over een aantal klassieke verhalen die nog steeds een belangrijke rol binnen het theater innemen. Door theater te maken leren de leerlingen zich op een andere manier te uiten en via andere kanalen te communiceren.

Doelen

In dit project worden bij de Introductie, de Oriëntatie en de Opdrachten steeds twee kennisdoelen en twee vaardigheidsdoelen benoemd. De volgende houdingsdoelen gelden voor het project in het algemeen:

- De leerling heeft een nieuwsgiereige houding en is pro-actief
- De leerling kan positief kritisch reflecteren op eigen werk en dat van anderen

Promotie

Het project gaat meer leven als er ook buiten de klas aandacht voor is. Denk na over manieren om het project te promoten.

- Stel ouders op de hoogte van het museumbezoek of de komst van de 🎨 kunstenaar in de klas.
- Maak flyers voor de eindpresentatie en verspreid deze in de buurt.
- Maak foto's of filmpjes van de diverse presentatiemomenten en deel deze via de schoolwebsite, klassenapp of andere kanalen.
- Zorg dat de redactie van de wijkkrant tijdens de presentatie aanwezig is om een stukje te schrijven.

Algemene benodigheden

Maak gedurende het hele project gebruik van de volgende ruimtes en materialen:

- klaslokaal of speellokaal
- muziekinstallatie en/of digibord
- digitaal foto- en filmtoestel
- (kleuren)printer
- postervellen en stiften voor de leerkracht om aantekeningen op te maken tijdens gesprekken in de klas

Begrippenlijst Nederlandse taal

Vaktaal

de scène
het onderwerp
het personage
het publiek
het speelveld

Algemene woorden

de brief
het bericht
de jeugdroman
een klein verhaal
een groot verhaal

Werkwoorden

declameren
voordragen
articuleren

de improvisatie
de minstreeel
de heraut
de stadsomroeper
de troubadour
de hofnar
de intonatie
de emotie
het ritme
de verstaanbaarheid
het inlevingsvermogen
fysiek

de beginzin
de flessenpost
de inspiratie
de dichtvorm
de rijm
de rap
de tongbreker

2. Introductie

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met de boeken *Brief van de koning* – Tonke Dragt en *Briefgeheim* – Jan Terlouw waarin brieven een belangrijke rol spelen;
- maakt kennis met diverse echte brieven die met een specifiek doel geschreven zijn en begrijpt dat deze brieven de basis zijn van verhalen.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- n.v.t.

Benodigdheden

- Enveloppe met een leeg vel papier erin.

Aan de slag in de klas

Maak een keuze uit onderstaande opdracht om het project te introduceren:

Post

1. Zorg voor een mooie enveloppe met daarin een leeg papier.
U heeft een brief ontvangen, of u vraagt een collega de brief langs te brengen. U durft hem niet open te maken. Wat zou er in staan? Het ziet er belangrijk uit. Van wie zou de brief komen? Misschien wel van de directeur van de school. Misschien is het een ontslag brief? Of een brief waarin gevraagd wordt of u directeur wilt worden? En wat dan?
Of is het een brief over de voorstelling die jullie gaan zien, met de vraag of u wilt gaan meespelen in het toneelstuk? Of is het een brief van de koning?
Laat de leerlingen mee verzinnen. Noteer de bevindingen.
2. Lees en bespreek het boek: *Beste Bregje Boentjes* van Mathilde Stein en Chuck Groenink: <http://www.ako.nl/product/9789047703457/beste-bregje-boentjes-mathilde-stein/>
Hebben de leerlingen wel eens een brief ontvangen? Zouden ze dat willen? Kunnen ze verzinnen van wie?

Van brief naar avontuur

Lees en/of bespreek (één van) de klassiekers:

- De *Brief voor de Koning* van Tonke Dracht. Of bekijk de gelijknamige film van Pieter Verhoeff:
<https://www.youtube.com/watch?v=-inQs6ZOxDk>
<https://www.lezenvoordelijst.nl/zoek-een-boek/nederlands-12-tm-15-jaar/d/de-brief-voor-de-koning/>
<http://verteltheater.nl/voorstellingen/brief-voor-de-koning-verhalenverteller-eric-borrias-verteltheater/>
- *Briefgeheim* van Jan Terlouw:
<https://www.bol.com/nl/f/briefgeheim/9200000054577997/>
 Of de trailer van *Briefgeheim* van Simone van Dusseldorp (2010) gebaseerd op het gelijknamige boek van Jan Terlouw. <https://www.youtube.com/watch?v=XF53sfbPE64>

Kennen de leerlingen deze jeugdboeken? Of kennen ze de films? Waarom worden dit soort boeken ook wel klassiekers genoemd?

Echte brieven

Bekijk en bespreek de informatie over en de trailer van de voorstelling *Brieven uit de oorlog* van Studio de Bakkerij: <https://www.burobannink.nl/brieven-uit-de-oorlog/>

En/of het boek *De brieven van Mia* door Astrid Sy. <http://www.rosestories.nl/boeken/de-brieven-van-mia/>

Aan de hand van brieven worden belangrijke verhalen verteld. Waarom is er voor deze vorm gekozen?

3. Oriëntatie

Kennisdoelen

De leerling ervaart dat een bericht of een brief de aanleiding kan zijn tot theaterverhaal.

Vaardigheidsdoelen

De leerling maakt op basis van een flessenpostbericht van één zin een korte scène in groepsverband.

Benodigdheden

- Plastic flesjes voor flessenpost bericht.
- Schrijfgerei

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste oriëntatie-onderdelen: het filosofisch gesprek en het uitvoeren van de eerste opdracht.

Het filosofisch gesprek

Voer naar aanleiding van de introductie een filosofisch gesprek. Stel hierbij (een aantal van) onderstaande vragen:

- Kan zoiets kleins als een brief of flessenpost de start zijn voor een groot avontuur?
- Waarom waren brieven vroeger belangrijk?
- Is er verschil tussen een klein verhaal of een groot verhaal?
- Moet je altijd klein beginnen?
- Kan een klein verhaal ook groot zijn?

Oriëntatieopdracht

Maak een keuze uit onderstaande opdrachten:

Een bericht

Bekijk en bespreek:

- o de trailer van de voorstelling *De drijvende stad* van Toneelgroep De Appel (2014)
<https://www.youtube.com/watch?v=a8lHg6xjZfM>
Voor meer achtergrond informatie zie
<http://www.toneelgroepdeappel.nl/archief/html/6010.html>

Wat voor soort bericht vinden de personages? Wat veroorzaakt dat bericht?

- o De korte film *De brief* gemaakt door vijf jongens die een workshop film maken hebben gedaan bij de Toonwerkplaats in Deventer.
<https://www.youtube.com/watch?v=BHCtAELNZz8>
Een bericht of brief vormt de aanleiding voor een avontuur. Waarom wordt er bij het verzinnen van een verhaal gebruik gemaakt van een bericht of brief?

De beginzin

1. Geef de leerlingen de opdracht te bedenken wat een goede zin zou zijn om in flessenpost te stoppen. Laat ze één zin opschrijven en in een (plastic) flesje stoppen.
2. Deze flessenpost wordt gebruikt als start voor een korte scène. Vorm groepjes van drie of vier leerlingen. Laat ze een willekeurig flesje pakken. Geef de leerlingen de tijd om aan de hand van de zin in de flessenpost te verzinnen wat er gebeurt in de scène, de rollen te verdelen en de scène te oefenen.
3. De groepjes laten hun scènes zien. Bespreek de verhalen na. Was één zin voldoende om een verhaal te kunnen verzinnen?

Reflectievragen

- Ontvang jij nog wel eens een brief? Waarom wel of niet?
- Zou je wel eens een spannende brief willen krijgen? Vertel.
- Zou je wel eens flessenpost willen vinden? Wat zou je willen dat erin stond?
- Schrijf je zelf wel eens een brief aan iemand? Aan wie? Waarom?
- Wat zijn moderne manieren van 'brieven schrijven'?
- Kan een verhaal ook beginnen met een WattsApp?

4. Opdracht: Ik schrijf je

In de onderzoeksfase van deze eerste opdracht schrijven de leerlingen brieven vanuit verschillende onderwerpen vanuit en voor een specifiek personage. Deze brieven en een aantal korte berichten die door de leerkracht geschreven zijn, improviseren de leerlingen korte scènes in groepjes. In nabespreking hiervan, analyseren de leerlingen wat er nodig is om een scène geloofwaardig te laten zijn. Tijdens de presentatie laten de leerlingen hun improvisaties zien aan publiek waarbij eventueel gebruik gemaakt kan worden van Whats App.

Kennisdoelen	De leerling ervaart hoe en waarom een scène geloofwaardig is.
Vaardigheidsdoelen	De leerling: • schrijft een brief vanuit en voor een specifiek personage over een zelf bedacht onderwerp. • improviseert een scène naar aanleiding van een onbekend bericht vanuit een vaste beginsituatie

Benodigdheden

- Schrijfgerei

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Maak een keuze uit onderstaande opdrachten:

Ik krijg een Brief!

Geef de leerlingen de opdracht om net als Bregje te fantaseren over wat voor brieven ze zouden kunnen ontvangen. Laat iedere leerling twee onderwerpen opschrijven. Iets wat ze heel graag wel zouden willen en iets waarvan ze hopen van niet.

Noteer de bevindingen en bespreek de ideeën na.

Ik schrijf je....

Geef de leerlingen de opdracht een brief te schrijven. Laat hen kiezen of ze de brief vanuit henzelf aan een zelf gekozen of verzonnen personage willen schrijven of door een zelf verzonnen personage aan een ander zelf verzonnen personage.

De leerlingen zijn vrij om te bedenken wat ze willen dat er in de brief staat. Denk aan:

Een bijzonder verhaal, een geheim, een uitnodiging, een compliment, etc.

In de aanhef wordt duidelijk aan wie de brief gericht is. Bv. aan de klasgenoot waarmee je samenwerkt, je oma, een oude kapitein, de buurman of een fantasie figuur.

Dit kan ook als huiswerkopdracht.

Reflectievragen

- Welk idee over een brief die je medeleerlingen zouden willen ontvangen was het meest verrassend?
- In hoeverre is het gelukt een onderwerp voor je verzonden brief te vinden?
- Hoe was het om te bedenken voor wie de brief bestemd was?
- Heb je de brief aan een zelfverzonnen figuur gestuurd, waarom wel of niet?
- Was de schrijver van de brief een verzonden figuur of was je het zelf? Waarom?

Uitvoeren

Maak een keuze uit onderstaande opdrachten:

Zie jij wat ik lees.

1. Er staat een stoel met daarop een envelop. Daarin zit een boodschap. Maak van te voren de brieven klaar met een pakkende tekst erin, zoals:
  - Je bent van school gestuurd, omdat je altijd slechte cijfers hebt.
  - Dit is een dreigbrief. Vertel het niet verder anders gebeurt er wat.
  - Je hebt de loterij gewonnen!!!
  - Ik ben héél erg verliefd op jou! En jij op mij. Wil je verkering?
  - Je bent mijn vriend niet meer. Ik wil je nooit meer zien.

Geef een leerling de opdracht om het spel te starten met het lezen van de boodschap. Hij weet van te voren niet welke boodschap er in de envelop zit. Hij speelt dat hij thuis komt en de brief vindt. Hij speelt wat hij leest zonder te vertellen wat hij leest. Ze spelen alleen hun reactie op de brief.

Bespreek het na :

Wat hebben de andere leerlingen gezien?

Wat zou er in de brief kunnen staan?

Was het geloofwaardig? Waarom wel/ waarom niet?

Was de emotie duidelijk?

Hoe was het om te spelen?

2. Laat nu telkens twee of drie leerlingen een scène improviseren. De start van de scène kan net als bij bovenstaande oefening. In de geïmproviseerde scène mag de inhoud van de brief wel benoemd worden.
3. Bespreek de improvisaties na. Gebeurde er voldoende? Kwamen de leerlingen dankzij de inhoud van het bericht op nieuwe ideeën?

Krijg nou wat

1. Geef de leerlingen de opdracht om vanuit hun ideeën over het soort brief die ze willen ontvangen (uit de opdracht *ik krijg een brief*) er één te kiezen. Laat ze in tweetallen een korte improvisatie doen. Speler 1 ontvangt de brief en vertelt al improviserend aan speler 2 wat erin staat. Speler twee weet van te voren niet wat er in de brief staat en kiest ter plekke een rol, bv. beste vriend, broertje of zusje, vader of moeder, etc. en reageert op de brief en de situatie.
2. Vanuit het zelfde gegeven kan ook een scène gemaakt worden met voorbereiding. Vorm groepjes. Laat de leerlingen een brief uitkiezen die ze interessant vinden. Met de brief gaan ze een scène bedenken. Ze bedenken wat de rollen zijn, waar ze zijn en wat er gaat gebeuren.
Geef de leerlingen de tijd om te oefenen. Laat de scènes aan elkaar zien en bespreek ze na.

Reflectievragen

- Is een zin tekst voldoende voor het improviseren van een scène?
- Lukte het om goed uit te drukken met je lichaam en je emoties wat voor bericht je kreeg?
- In hoeverre helpt een brief bij het verzinnen van een scène?

Presenteren

Maak een keuze uit onderstaande opdrachten:

Briefscènes

Kies met de leerlingen een aantal scènes uit die bij de opdrachten zijn gemaakt. Oefen de scènes nogmaals en leg de afspraken vast. Nodig bv. de ouders uit om naar de scènes te komen kijken. Leidt de presentatie in met een korte uitleg over wat er gedaan is in dit project tot nu toe. Geef het publiek na de presentatie de ruimte om vragen te stellen over het project, of over wat ze gezien hebben. Misschien zijn er mensen die zelf wel eens een belangrijke brief hebben gekregen en daarover willen vertellen.

Berichtenimprovisatie

Laat de leerlingen in kleine groepjes scènetjes improviseren vanuit korte berichten. Gebruik hiervoor de bestaande berichten die gebruikt of verzonden zijn.

Of gebruik hiervoor Watts App berichten die terplekke verzonden worden door het publiek. Zorg dat iedereen in het publiek een mobiele telefoon heeft. Projecteer het telefoonnummer van de spelerstelefoon op het smartboard. Vraag de mensen in het publiek een tekstbericht te sturen. Het groepje op het speelveld ontvangt het bericht en start de improvisatie.

Reflectievragen

- Hoe ging het kiezen van de scènes voor de presentatie? Vertel.
- Hoe reageerde het publiek? Vertel.
- In hoeverre lukte het publiek om berichten te verzinnen?
- Waren er berichten bij die niet geschikt waren voor een improvisatie? Waarom?
- Welke bericht van het publiek was het meest opvallend?

Evalueren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Welke brief die verzonden is, vind je het meest inspirerend om een scène van te maken? Waarom?
- Als je nu weer een brief zou mogen verzinnen, zou je dan wat anders doen? Wat?
- Is een e-mail hetzelfde als een brief? Waarom wel of niet?
- Als je een liefdesbrief zou schrijven, doe je dat dan op de computer of met de hand?

5. Opdracht: Voordrachtskunst

Tijdens het onderzoek ontdekken de leerlingen dat in de Middeleeuwen gedeclameerd werd op rijm. In de uitvoerende fase oefenen de leerlingen zelf met declameren en voordragen en maken hierbij bewust gebruik van hun stemgebruik en fysieke houding. Zij lezen het boek *Dissus* van Simon van der Geest en bekijken de theatrale vertaling hiervan van theater Kwatta. Zij maken raps van hun eerder geschreven brieven en in de presentatiefase dragen zij stukken voor uit *Dissus* of hun zelfgeschreven raps.

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met het boek *Dissus* van Simon van der Geest, de rijmvorm waarin dit geschreven is en de theatrale vertaling van theater Kwatta;
- ervaart dat vroeger vertellers zoals een minstreel en een heraut berichten en verhalen vertelden op rijm.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- oefent met het voordragen van een tekst en houdt daarbij rekening zijn stemgebruik en fysieke houding;
- schrijft een rap op basis van eerder geschreven brieven.

Benodigdheden

- Schrijfgerei
- Boek *Dissus* – Simon van der Geest

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Maak een keuze uit onderstaande opdrachten:

Dissus

1. Lees en bespreek het boek *Dissus* van Simon van der Geest.
<http://www.simonvandergeest.nl/boeken/>
Op welk verhaal is dit boek gebaseerd? In welke vorm is het boek geschreven? Is het rijm, is het rap? Waarom zijn de zinnen zo kort?
2. *Bekijk en bespreek de trailer van de voorstelling Dissus* door theater Kwatta :
<https://www.youtube.com/watch?v=y04gL7efDfA>
<https://www.youtube.com/watch?v=q5F8uQbQB-c>
Bekijk ook een aantal vlogs over het maakproces, zie bv.
<https://www.youtube.com/watch?v=x3KbFIEwTYl>
Herkennen de leerlingen de verhalen? En zijn er teksten die ze herkennen?

Luister naar het verhaal

1. Bespreek met de leerlingen dat brieven en berichten vroeger door speciale omroepers werden verkondigd, zoals de heraut en de stadsomroeper.
Bekijk en bespreek:
  - De prent *De graven en gravinnen van Holland* (met een heraut en graaf Dirk I), Hendrick Goltzius,

naar Willem Thibaut, 1596 - 1652 uit een prentserie in bezit van het Rijksmuseum:

<https://www.rijksmuseum.nl/nl/collectie/RP-P-1885-A-9297>

- o De heraut, <https://www.youtube.com/watch?v=TMHWlmyCfe0>
- o De stadsomroeper, <https://nl.wikipedia.org/wiki/Stadsomroeper>
<https://www.youtube.com/watch?v=6pVvk3fYK2IQ>

2. Bespreek dat er vroeger veel gebruik werd gemaakt van vertellers, zoals de minstreele, de troubadour en ook de hofnar. Zij vertelden of zongen hun verhalen vaak in dichtvorm en begeleid met muziek. Waarom deden ze dat op die manier?

Bekijk en bespreek:

- o Het Jeugdboek van J.C. Kieviet, *Fulco de Minstreele* :
http://www.dbnl.org/tekst/kiev001fulc01_01/
De trailer van de gelijknamige musical door theaterstichting Kwibus:
<https://www.youtube.com/watch?v=ta5dJfJOgOw>
en <https://www.youtube.com/watch?v=NWo13BSxURM>
- o De site van Theater de Bolle Kater: <https://www.bollekater.nl/minstreele/>
- o Middeleeuwse Troubadour: <https://www.youtube.com/watch?v=-BEiayT9KFo>

Waarom werden belangrijke boodschappen en verhalen op deze wijze gedeeld in bv. de Middeleeuwen? Waarom werd dat vaak in dichtvorm gedaan?

Reflectievragen

- Waarom zijn er in deze tijd bijna geen stadsomroepers meer?
- Hoe worden belangrijke boodschappen tegenwoordig gedeeld? Geef eens wat voorbeelden.
- Is een rapper een soort van moderne mistreele? Waarom wel of niet?
- Waarom werd en wordt er gebruik gemaakt van muziek bij het vertellen van verhalen?
- Wat is een vlog?
- Zijn er overeenkomsten met een Vlog en een brief? Welke?

Uitvoeren

Maak een keuze uit onderstaande opdrachten:

Kun je me verstaan?

Kies met elkaar een kort stukje tekst uit *Dissus*.

Geef de leerlingen in tweetallen de opdracht tegenover en dicht bij elkaar te gaan staan. Steeds als u in uw handen klapt doen ze een stap naar achter en zeggen ze de zin nog eens.

Wat moet je doen om elkaar nog steeds goed te kunnen verstaan?

Spreek

Oefen als warming up het duidelijk articuleren door met de leerlingen zgn. tongbrekers te doen in de kring. Zoals: De kat krabt de krullen van de trap.

Zie voor ideeën <http://www.pinkelotje.nl/nietuittespreken.html>

Declameren

Bespreek met de leerlingen dat we vaak als we iets vertellen staan we te wiebelen op onze benen of te friemelen aan ons haar.

Wanneer je in het theater iets gaat vertellen of voor de klas is het goed om stil en stevig te staan. Zo ben je goed te verstaan. Stevig, rustig, luid en duidelijk. Niet schreeuwen maar roepen.

De leerkracht doet voor. Vertel een stukje uit het boek *Dissus* terwijl u onrustig beweegt, friemelt en bv. een hand voor uw mond houdt.

Wat vinden de leerlingen hiervan? Lijdt het af? Hoe kan dat beter?

Laat nu zien hoe het gaat als je stevig stilstaat.

De leerlingen mogen dit oefenen. Om de beurt mogen de leerlingen voor de klas een stukje uit *Dissus* voordragen. De andere leerlingen letten goed op de houding en een rustige en duidelijke articulatie. Lukte het om niet te friemelen?

Rapbrief

Haal de brief-ideeën terug uit de onderzoeksopdracht, Ik krijg een Brief. In groepjes van maximaal 5 wisselen de leerlingen de onderwerpen uit het onderzoek uit. Ze kiezen er eentje uit en gaan hier een klein verhaaltje over schrijven, als een rap in de stijl van het boek *Dissus*.

Kijk voor inspiratie en voor een lesbrief op de site van schrijver Simon van der Geest:

<http://www.simonvandergeest.nl/boeken/dissus/>

Brieven voordragen

Laat de leerlingen een brief uitkiezen uit deelopdracht 1. Geef de brief aan een klasgenoot. Die krijgt de opdracht om de brief voor te dragen voor de klas. U kunt iedere keer afspreken op welk aspect van de voordracht de nadruk ligt. Denk aan:

- Fysieke houding
- Verstaanbaarheid
- Articulatie
- Intonatie
- inlevingsvermogen
- Emotie
- Spanning

Bespreek de voordracht na.

Reflectievragen

- Wat is volgens jou makkelijker, een brief voordragen of een tekst met korte zinnen en rijmvormen? Waarom?
- Wat vind je makkelijk of juist lastig aan de techniek van voordragen? Vertel.
- Welke van de voordrachtstechnieken gaat je makkelijk af?
- Moet een acteur altijd kunnen voordragen? Waarom wel of niet?

Presenteren

Maak een keuze uit onderstaande opdrachten:

Moderne Minstreef

Laat de leerlingen hun omgeschreven brieven voordragen als een rap. Laat ze een ritme bepalen of zelfgekozen muziek gebruiken. Let daarbij op articulatie, houding en verstaanbaarheid.

Dissusvoordracht

Verdeel de hoofdstukken van het boek *Dissus* onder de leerlingen en laat ze hun voordracht van het hoofdstuk oefenen. Nodig een andere klas uit voor een vertelmiddag.

Reflectievragen

- Als jij naar rappers luistert, hoor en begrijp je dan hun verhaal? Waarom wel of niet?
- In hoeverre hielp de muziek je bij het rappen?
- Hoe is het om de teksten uit *Dissus* voor te dragen voor publiek? Vertel.
- Hoe vond het publiek de voordracht? Vertel.

Evalueren

Besprek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Met wat voor vormen van communicatie heb je allemaal kennisgemaakt?
- Is theater een vorm van communicatie? Hoe?
- Wat kun je vertellen over herauten en stadsomroepers?
- Hoe goed ken je de verhalen van *Dissus* nu? Hoe komt dat?
- Zou je zelf ook wel een voorstelling willen maken van het verhaal? Waarom wel of niet?

6. Opdracht: Brievenodyssee

In deze laatste opdracht maken de leerlingen kennis met een aantal klassieke verhalen waarbij de Odyssee de basis vormt voor alle fasen. Zij doen onderzoek naar de Odyssee, bekijken verschillende dansante -en theatrale vertalingen, schrijven een brief naar aanleiding van dit verhaal en dragen deze voor. In de eindpresentatie van dit project kan een keuze gemaakt worden uit verschillende mogelijkheden en kunnen combinaties gezocht worden zoals een voordacht van de verschillende raps en brieven met een tableau vivant. Natuurlijk bestaat ook de mogelijkheid een groots en meeslepende voorstelling te maken compleet met decor, kostuums en rekwisieten.

Kennisdoelen

De leerling:

- maakt kennis met een aantal klassieke verhalen zoals *Romeo en Julia*, *Koning Arthur*, *Tristan en Isolde* en *Alice in wonderland*;
- bekijkt beeldmateriaal van dansante -en theatrale vertalingen van *de Odyssee*.

Vaardigheidsdoelen

De leerling:

- doet onderzoek naar het klassieke verhaal van de *Odyssee* en Odysseus en maakt naar aanleiding hiervan een eigen scène;
- presenteert opgedane kennis en vaardigheden uit deze opdracht in een eindvoorstelling aan publiek.

Benodigdheden

- diverse materialen voor decor, rekwisieten en kostuums ten behoeve van de eindpresentatie.

Aan de slag in de klas

Doorloop de vaste onderdelen binnen elke projectopdracht: onderzoek, uitvoeren, presenteren en evalueren.

Onderzoek

Maak een keuze uit onderstaande opdrachten:

Klassiekers

Bespreek met de leerlingen welke grote verhalen of klassiekers ze al kennen. Wat maakt een verhaal een klassieker? Waarom blijven sommige verhalen altijd bestaan en worden ze telkens opnieuw verteld, herschreven en bewerkt? Veel van deze verhalen vormen ook nog steeds inspiratie voor theatermakers. Waarom is dat?

Denk aan de verhalen van:

- Koning Arthur
- Ridders van de ronde tafel
- Theaseus, de Minotaurus en de draak van Ariadne
- Tristan en Isolde
- Romeo en Julia
- Alice in Wonderland

Welke verhalen kennen de leerlingen?

De Odyssee

In deze deelopdracht werken we met de verhalen over *Odysseus*. (Natuurlijk mag u ook de keuze maken voor een andere klassieker en daar de opdrachten op aanpassen).

Geef de leerlingen de opdracht onderzoek te doen en achtergrondinformatie te verzamelen over de Odyssee en Odysseus aan de hand van de volgende vragen.

- Wie is de schrijver?
- Waarom is het verhaal geschreven?
- Uit welke tijd komt het verhaal?
- Is het een verhaal of zijn het meerdere verhalen?
- Wie is Odysseus?
- Is het thema van vroeger, van nu of beide?
- Wie zijn nog meer belangrijke figuren in de verhalen?
- Kun je het verhaal navertellen?
- Welke boodschap wordt er verteld en op welke manier?
- Wat zijn de overeenkomsten met het boek *Dissus*?

Geïnspireerd op

Bekijk en bespreek:

- de site van theatergroep Unieke Zaken met de trailer van de voorstelling Odysseus: <https://www.uniekezaken.nl/odysseus-2017/> en <https://www.uniekezaken.nl/odysseus-opdrachten/>
- *Odyssee* van Lonneke van Leth producties een grootse dansvoorstelling: <https://www.lonnekevanleth.nl/de-odyssee>
- *Ohdiezee* Een interactieve wandeling en totaalervaring: <http://ohdiezee.nl/>
- Een informatieve video over het Griekse theater, zie: <https://schooltv.nl/video/het-grieks-theater-vliegende-goden-op-toneel/>

Er is en wordt veel gemaakt en bedacht rondom het verhaal van Odysseus. Waarom is dat?

Brief van Odysseus

1. Leg aan de leerlingen uit dat de verhalen van Odysseus terugreis na de overwinning op Troje uitgangspunt vormen voor het maken van eigen scènes. De leerlingen gaan zich voorstellen dat Odysseus zijn avonturen op zijn lange terugreis deelde in brieven die hij naar zijn vrouw Penelope of aan de bewoners van Ithaka stuurde.
Vorm groepjes. Laat de leerlingen een aantal belangrijke gebeurtenissen uit de verhalen van de lange reis van Odysseus kiezen waarmee ze aan de slag willen gaan en theater van gaan maken. Gebruik eventueel de verhaalvoorbeelden uit de bijlage. (Zie ook de Toolbox)
2. Laat de leerlingen met hun groepje het gekozen verhaal omzetten in een brief. Natuurlijk mogen ze vrij omgaan met het verhaal en er hun eigen fantasie op los laten. Dit is ook afhankelijk van de keuze over de stijl die de brief gaat krijgen. Laat de leerlingen hier zelf over nadenken en een keuze maken. De vorm van de brief kan bv. op rijm of geschreven worden als rap. Denk daarbij aan de schrijfstijl van het boek *Dissus*.
3. Laat de leerlingen hun brieven voordragen. Bespreek het na. Was het verhaal duidelijk? Zijn er nog verbeterpunten?

Reflectievragen

- In hoeverre is het gelukt het gekozen verhaal om te zetten in briefvorm?
- Zijn er voordelen aan het vertellen van een verhaal in briefvorm? Welke?

Uitvoeren

Voer deze opdracht in onderstaande volgorde uit:

1. Geef de leerlingen de opdracht vanuit de zelfgeschreven brief een scène te maken waarin ze de opbrengsten uit de vorige deelopdrachten naar eigen keuze en inzicht verwerken. Bespreek de volgende mogelijkheden:
  - Hoe komt de brief op Ithaka? De brief kan in flessenpost of op andere wijze Itakha bereiken.
  - Wie gaat hem bezorgen en voordragen of omroepen? En aan wie wordt de brief bezorgd?
  - Wordt het verhaal in de brief uitgespeeld? Of worden de beelden in Tableau vivant gezet?
  - Of bedenken de leerlingen zelf een eigen vorm?

2. Maak met de leerlingen een plan van aanpak en een keuze over op welke manier de scènes worden gespeeld en vormgegeven. Denk daarbij ook aan de verschillende behandelde geschiedenistijdvakken, zoals de huidige tijd, de middeleeuwen en de Griekse oudheid.

Reflectievragen

- Hebben de zelfgeschreven brieven je geholpen met het maken van theater? Hoe?
- Is het gelukt om wat er geleerd is toe te passen? Waarom wel of niet?
- In hoeverre is het gelukt om keuzes te maken?
- Wat vind je ervan dat er keuzes en afspraken gemaakt moeten worden? Vertel?

Presenteren

Bepaal met de leerlingen hoe de eindpresentatie eruit komt te zien. Bespreek wat de mogelijkheden kunnen zijn. Bijvoorbeeld:

- Een route met tableau vivants gecombineerd met verschillende manieren van vertellen en voordragen van de brief. Denk daarbij bv. aan de interactieve wandeling *Ohdiezee*
- De gemaakte stukjes bij elkaar voegen tot een geheel. De eventuele oproeper(s) kunnen de rode draad vormen en alle scènes aan elkaar praten.
- Kies een stijl. Maak de presentatie bv. groots en meeslepend en met gespeeld met grote gebaren, luide en duidelijke stem en met overtuiging zoals bij de Griekse tragedie. Gebruik bv. filmmuziek zoals van *Pirats of de Carabian* of *Lord of the Rings*.
- Gebruik rekvisieten, decor en kostuums.
Zie voor pruiken: <http://www.paradijsvogelsmagazine.nl/prachtige-pruiken-papier/>
Koop op de lapjesmarkt een paar mooie lappen stof van min 1,5 meter, of gebruik oude lakens. Laat de leerlingen hier kostuums mee verzinnen en vouwen. Kijk bv. op Google afbeeldingen naar oud Griekse kleding.

Reflectievragen

- Hoe zijn jullie tot een keuze gekomen voor de presentatie? Vertel.
- Ben je tevreden met de keuze? Waarom wel of niet?
- Hoe reageerde het publiek bij het optreden? Vertel.

Evalueren

Bespreek met uw leerlingen het doorlopen proces aan de hand van onderstaande vragen:

- Ga je nu vaker een brief schrijven? Waarom wel of niet?
- Kun je met een brief goed een verhaal vertellen?

- Wat is goed om te weten als je gaat voordragen?
- Wie zou je in de huidige tijd een minstreel kunnen noemen?
- Wat vind je het belangrijkste dat je geleerd hebt tijdens dit project?
- Wat zou je graag nog eens doen?

